

BUXORONING YUNESCO E'TIROFIDAGI SHAHAR SIFATIDA XALQARO MADANIY TURIZMDA TUTGAN O'RNI

Raxmatulloyev Umid Ashrafovich

Buxoro Davlat Universiteti Tarix va Yuridik fakulteti

Arxeologiya va Buxoro tarixi kafedrası o'qituvchisi

***Annotatsiya:** Ushbu tezisdá Buxoro viloyatida 1991 – yildan 2000 – yillarning boshlaridagi davrda madaniyat va turizm sohasida amalga oshirilgan ishlar, undagi ba'zi muammolar va ijobiy natijalar arxiv ma'lumotlari asosida tahlil qilinadi. Viloyatdagi tarixiy va madaniy hayotga xorijlik mehmonlarning munosabatlari va xulosalari yoritiladi. Buxoroning YUNESKO e'tirofidagi shahar sifatida xalqaro madaniy aloqalarda jahon hamjamiyatidagi ijobiy o'rni asosiy e'tibor markazida bo'ladi.*

***Kalit so'zlar:** Qadriyat, urf – odat, folklor, madaniy hayot, xalqaro turizm, festival, etnografik jamoa, obidalar, milliy musiqa, xorijiy mehmonlar.*

O'zbekiston o'z milliy davlat mustaqilligini qo'lga kiritgach barcha sohalar qatori madaniy sohadagi milliy siyosatini ham ovzi belgilash maqomiga ega bo'ldi. Uch ming yillik davlatchilik tarixiga ega bo'lgan respublikaga tarixiy o'zlikni tiklash masalalari dolzarb ahamiyat kasb eta boshladi. Tarixni tiklash va uni butun dunyoga tanishtirishda milliy urf – odat va an'analar masalalari ustuvorlik kasb etdi. Buxoro ham shu kabi milliylik masalalarini tiklashga xalqaro darajada o'z hissasini qo'sha oldi. Viloyatga mustaqillikning dastlabki kunlaridoq keladigan xorijiy mehmonlarning keti uzilmagan. 27 – sentyabr – Xalqaro turizm kuni munosabati bilan 1991 – yilda Buxoroga tashrif buyurgan xorijiy mehmonlar orasida Yangi Zelandiya va Avstraliyalik jurnaistlar ham bor edi. Ular xizmat ishlaridan keyin Buxoroning boy madaniyati va

me'moriy yodgorliklari bilan tanishish istaklarini bildirishadi. Obidalarni ziyorat qilgach mehmonlarni Romitan rayonidagi xo'jaliklarning birida o'tkaziladigan to'y marosimiga olib borishadi. O'zbekning mehmondo'stligi, bag'rikengligi va madaniyatiga yuksak baho berib o'z yurtlariga qaytgach bunday mehribon va ochiqko'ngil insonlar haqida o'z yurtdoshlariga ma'lum qilishlarini aytishadi. Oradan ko'p o'tmay Avstraliyalik jurnalist Lesli Parker xonimdan Romitan rayoni partiya komiteti sekretari Jo'raboy Fozilov nomiga Buxoroning boy madaniyati va insonlarning turmush tarzidan qoyil qolib yozilgan ro'znoma keladi. Ammo shu yillarda viloyatda turizm bilan bog'liq ko'plab muammolar ham bo'lgan. Jumladan, xorijiy va mahalliy mehmonlar uchun qulay va zamonaviy mehmonxona topish muammosi mavjud bo'lgan, "Guliston", "Zarafshon" va "Varaxsha" kabi zamonaviy mehmonxonalar qurilgach bu muammo biroz yaxshilangan. Keyingi asosiy muammo tarixiy obidalarning abgor ahvolda bo'lganligi va rekonstruksiya ishlari uchun mablag'ning ajratilmaganligi. Bunday bo'lishiga sabab o'sha paytda respublika turizm sohasini nazorat qiluvchi "Goskominturist" ning Buxoro bo'limi tomonidan tushgan mablag'larning katta qismini hali ham markazga ya'ni Moskvaga yuborib turilganligi bo'lgan.

Buxoro hunarmandchiligi 1995 – yilda YUNESKO tomonidan munosib e'tirof etildi. Mazkur yilning 27 – avgust sanasida YUNESKO bosh direktori Federiko Mayor va BMTning O'zbekistondagi vakili Xolid Malik tomonidan Buxoroning 5 nafar hunarmandlariga YUNESKO va BMTning sertifikatleri topshiriladi. Shu yilda Buxoro muzey qo'riqxonasida YUNESKO volontyori doktor Naranayan tomonidan o'ndan ortiq seminarlar o'tkaziladi. Mazkur seminarlarni tashkil etishga mehmonga Buxoro usta hunarmandlari katta yordam beradi.

Xalqaro madaniy aloqalarni rivojlantirishda viloyatdagi madaniyat jamoalari o'zlarining maftunkor ijod namunalari bilan respublikada xorijlik mehmonlar oqimining ko'payishiga munosib hissalarini qo'shib bordilar. 2006-yilning 1-7-sentyabr kunlari Fransiyaning poytaxti bo'lmish Parij shahrida bo'lib o'tgan "Do'stlik" festivalida viloyatning "Moxi-Sitora" folklor-etnografik jamoasi zo'r muvaffaqiyat bilan qatnashdilar. Bundan tashqari mazkur jamoa Fransiyaning O'zbekistondagi elchixonasi tomonidan tashkil qilingan "Beg'ubor nigoh bilan" nomli ko'rgazmada o'z fotosuratlari bilan qatnashib xorijlik mehmonlarning olqishlariga sazovor bo'ldilar. Buxoroda 2006-yilning noyabr oyida "Sitora" fotogaleriyasida fransuz fotosuratkashlari Artur Tevenort va Jakk Krennlarning "Buxorodagi bekat" nomli fotoko'rgazmasi bo'lib o'tdi. Mazkur ko'rgazma O'zbekiston Badiiy Akademiyasi, Fransiyaning Koravonsaroy ijro uyushmasi va O'zbekistondagi V.Gyugo instituti tomonidan tashkil qilindi. Mazkur yilda YUNESCO tomonidan Toshkentda o'tkazilgan "Tasviriy va amaliy san'atni rivojlantirish" ko'rgazmasida viloyatdagi "Tillo Noxun" xalq studiyasi o'zlari tomonidan yasalgan milliy musiqa asboblari bilan qatnashib tashkiliy qo'mitaning faxriy yorlig'i bilan mukofotlanganligi xalqaro madaniy aloqalarning mustahkamlanishi uchun qilingan bir xolis amaliy yutuq bo'ldi.

Xalqaro madaniy turizmida shu hududdagi madaniyat markazlari, bog'lar, tarixiy qadamjolar alohida o'rin egallaydi. Viloyatda 2007 – yilda 7 ta madaniyat va istirohat bog'lari faoliyat yuritgan. Buxoro shahridagi dastlabki madaniyat va istirohat bog'i 1933 – yilda tashkil etilgan bo'lib, 1933 – yilgacha Kirov nomi bilan atalgan. Keyinchalik mehnat va urush faxriylari, shahar faollari jamoasining talab va takliflaridan kelib chiqib, shahar ijroiya qo'mitasi huzuridagi toponomik komissiya 1991 – yilning

aprelida mazkur bog‘ni “Somoniyilar” nomi bilan o‘zgartirishga qaror qiladi. Mazkur bog‘ning umumiy maydoni 75 ga bo‘lib, mazkur bog‘ga har yili o‘rtacha 25 mingdan ortiq xorijiy mehmonlar tashrif buyurishadi.

Buxoroda 2008 – yilning 2 – 4 – may kunlari Buxoro shahri hokimligi, “O‘zbekturizm” milliy kompaniyasi xududiy bo‘limi, “Xunarmand” uyushmasi hamda boshqa mas‘ul tashkilotlar bilan hamkorlikda IX an‘anaviy “Ipak va ziravorlar” festivali bo‘lib o‘tdi. Mazkur festivalda MDH davlatlari shuningdek, Fransiya, Germaniya, Yaponiya, Gruziya va boshqa 20 ga yaqin xorijiy davlatlardan mehmonlar tashrif buyuradi.

Viloyatdagi badiiy va xavaskorlik dastalari yil davomida xalqaro darajadagi tanlov va festivallarda ham samarali ijodlari bilan faol qatnashib bordilar. 2009-yilning 15-17-may kunlari viloyatda bo‘lib o‘tgan “Ipak va Ziravorlar” xalqaro festivalida viloyatning “Tong” tasviriy san‘at xalq studiyasi a‘zolaridan Yodgorov Shayxamal, Baxromov Mirfayz va Maxmudov Mirshodlar o‘z asarlari bilan ishtirok etib xorijiy mehmonlar e‘tiboriga sazovor bo‘ldilar. 2009-yilning 20-may kuni viloyat viloyat ilmiy metodik markazi binosida “Nemis va O‘zbek ayollari muloqoti” nomli fotoko‘rgazma tashkil etildi. Unda Buxoro viloyati xalq ijodi va madaniy-ma‘rifiy ishlar ilmiy metodik markazi qoshidagi “Tong” tasviriy san‘at xalq studiyasi jamoasi faol qatnashdi. Bundan tashqari may oyida Buxoroda nemis madaniyat kunlari tashkil etildi. Nemis madaniyat kunlari 16-may kuni viloyatdagi Nodir Devonbegi madrasasida tashkil qilindi. Ushbu tadbir Germaniya akademiyasi filarmoniya jamoasining Akademik va Xalq badiiy jamoalarining xamkorlikdagi konsert dasturi bilan yakunlandi. Buxoro Davlat Universitetida Germaniya Federativ Respublikasi asosiy

qonunining 60 yillik yubileyi va “Berlin Devori qulaganligining 20 yilligi 1949-1989-2009” mavzusidagi ma’ruza bo’lib o’tdi.

Yuqoridagilarga xulosa qilib aytadigan bo’lsak, Buxoro O’zbekiston mustaqillikni qo’lga kiritgan kundan boshlab o’z bag’riga yuzlab xorijiy mehmonlarni jalb qildi. Nufuzli tashkilotlar rahbarlari, taniqli insonlar bu tarixiy va boqiy shaharni ko’rish uchun minglab kilometr masofani bosib keldilar. Buxoro o’zidagi obidalari va urf – odatlari bilan ularni o’ziga maftun etib, butun umrlik taassurotlar bilan o’z yurtlariga ketishlariga xizmat qildi. Viloyatda o’tkazish an’ana tusiga kirgan “Ipak va ziravorlar” festivali esa bu kabi xalqaro tadbirlar uchun asos bo’lib xizmat qildi. Bir so’z bilan aytganda Buxoro nafaqat YUNESKO balki xalqaro madaniy maydonda o’z o’rniga ega ekanligini ko’rsata va isbotlay oldi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Сафаров И. Бухоронинг сехри бор // Бухоро хақиқати. 1991. 27 –сентябрь. № 187.
2. Buxoro viloyati Davlat Arxivi. Fond-1391-M. Ro’yxat-1.13-ish.
- 3 Buxoro viloyati Davlat Arxivi. Fond-1491-M. Ro’yxat-1. 2-ish.
- 4 Buxoro viloyati Davlat Arxivi. Fond-1491-M. Ro’yxat-1.7-ish.
- 5 Buxoro viloyati Davlat Arxivi. Fond-1491-M. Ro’yxat-1.12-ish.
- 6 Buxoro viloyati Davlat Arxivi. Fond-1491-M. Ro’yxat-1.14-ish.